

Factsheet melkvee- en overige rundveehouderij, exclusief vleeskalveren

Gerben Jukema, David Verhoog en Mark Dolman

Inleiding

Deze factsheet geeft inzicht in de economische omvang, de internationale handel en de landbouwstructuur van de melkvee- en overige rundveehouderij. De vleeskalverhouderij is in deze factsheet buiten beschouwing gelaten. Aansluitend op de inleiding worden figuren gepresenteerd over:

1. Toegevoegde waarde en werkgelegenheid grondgebonden veehouderijcomplex
2. Handel in goederen uit de melkvee- en overige rundveehouderij
3. Aantal bedrijven, melkkoeien en bedrijfsomvang melkveehouderij
4. Brutoproductiewaarde rundveehouderij, exclusief vleeskalveren

De factsheet is opgesteld in opdracht van Rabobank Nederland. In totaal worden 15 agrarische sectoren behandeld. Waar het niet mogelijk was om tot de gevraagde detaillering naar sector te komen, is op basis van expertkennis en beschikbare informatie in de databron gekozen voor een indeling die daarbij zo goed mogelijk aansluit.

Bij het onderdeel economie gaat het erom inzicht te geven in de toegevoegde waarde en werkgelegenheid van het melkvee- en overige rundveehouderijcomplex. Het complex omvat de primaire sector en de daarbij behorende verwerkende industrie. Ook de uitstralingseffecten naar andere onderdelen van de economie (toelevering en distributie) worden in het complex meegenomen.

Bij de handel gaat het erom zo goed mogelijk inzicht te geven in de handelspositie van Nederland en welk deel van de handel plaatsvindt met onze buurlanden en in welke mate het hier gaat om primaire en secundaire landbouwgoederen (zie bijlage 1 voor nadere uitleg).

Definities

Toegevoegde waarde en werkgelegenheid melkvee- en overige rundveehouderijcomplex

De agrarische sector - opgebouwd uit de sectoren landbouw, tuinbouw en visserij - is nauw verweven met andere delen van de economie. Enerzijds is agrarische productie nauwelijks mogelijk zonder toelevering van goederen en diensten zoals veevoer, kunstmest, energie, machines, stallen, kassen, veterinaire en zakelijke diensten; anderzijds vergen ruwe agrarische producten verwerking in de voedingsmiddelenindustrie, handel en distributie voordat ze op het bord van de consument terechtkomen. Het geheel van directe en indirecte activiteiten rond de agrarische sector kan als een samenhangende keten worden gezien, die vaak wordt aangeduid als het agrocomplex.

Het melkvee- en overige rundveehouderijcomplex bestaat uit de primaire melkvee- en vleesveehouderijbedrijven, rundveeslachterijen, de zuivelindustrie, en de toeleveranciers en distributiebedrijven voor het deel dat deze sectoren aan de primaire grondgebonden veehouderijbedrijven of de verwerkende industrieën leveren. In deze berekeningen wordt ervan uitgegaan dat de toegevoegde waarde van het melkvee- en overige rundveehouderijcomplex volledig samenhangt met de verwerking van binnenlandse agrarische grondstoffen; de hoeveelheid geïmporteerde agrarische grondstoffen is zo klein dat een opsplitsing van het grondgebonden veehouderijcomplex naar binnen- en buitenlandse grondstoffen niet relevant is.

Handelscijfers melkvee- en overige rundveehouderij exclusief vleeskalveren

Voor het onderdeel handel geeft deze factsheet inzicht in de totale export-, import- en handelsbalanswaarde, de belangrijkste handelslanden en verdeling in primaire en secundaire goederenhandel van de rundveehouderij. Meer specifiek gaat het hierbij om handel in goederen uit de melkveehouderij en de rundveehouderij exclusief de vleeskalveren. Ook worden de belangrijkste handelsgoederen benoemd op basis van de eerste 4 digits in de GN-goederenindeling (zie bijlage 1). De statistische registratie van de handel in goederen maakt gebruik van classificatiecodes per product. Het meest gedetailleerde niveau van vastlegging is in 8-digitcodes. Deze 8-digitcodes zijn in dit project gebruikt om de handelsgoederen in te delen naar de gewenste 15 agrarische sectoren. Er is hierbij een enge definitie gehanteerd. Er is namelijk uitsluitend gekeken naar handelsgoederen die de Nederlandse primaire sector zelf zou kunnen produceren, of naar handelsgoederen waarbij de Nederlandse primaire sector een belangrijke toeleverende functie heeft. In de statistiek van de goederenhandel is er geen eenduidige indeling te maken of de Nederlandse primaire schakel een bijdrage heeft en hoe groot deze is. Op basis van expert judgement is daarom per 8-digitcode een toedeling naar sector gemaakt. Om zo veel mogelijk inzicht te geven in de toegepaste indeling per sector, is per factsheet globaal beschreven welke 8-digitcodes of groepen onder deze sector vallen en welke buiten beschouwing zijn gelaten, omdat er een beperkte/geen betrokkenheid is van de primaire schakel in Nederland.

Om zo veel mogelijk inzicht te geven in de toegepaste indeling is hieronder globaal beschreven welke coderingen of groepen onder deze sector vallen. Een belangrijk uitgangspunt bij het alloceren naar sector is de teeltwijze/oorsprong van een bepaald product en niet bijvoorbeeld het gebruik van het goed. Hierdoor is bijvoorbeeld de handel in veevoer niet toegerekend aan de veehouderij, maar aan akkerbouw. Bij de toedeling naar de vleeskalverhouderij en de overige rundveehouderij/melkveehouderij is bij het vlees en slachtafval van runderen een aanname gemaakt om kalfsvlees en rundvlees te scheiden. Goederen die niet zijn in te delen naar de rundveehouderij, maar wel naar veehouderij, zijn buiten beschouwing gelaten. Het gaat hierbij onder andere om huiden, haren, of stalinrichting.

In de primaire goederenhandel van de rundveehouderij zijn bijvoorbeeld levende (slacht)koeien (boven de 300 kg) opgenomen. Er is voor gekozen om rundersperma, fokvaarzen en overig fokrundvee hierbij in te delen. Verder bestaat het primaire deel hoofdzakelijk uit melk en room al dan niet met toegevoegde suikers of andere zoetstoffen. Ditzelfde geldt voor yoghurt en karnemelk, gestremde melk en room of wei. Ook kunnen hier, naast de eerdergenoemde melk, cacao of vruchten in vermengd zijn. Wel behoren deze laatstgenoemde producten tot de secundaire goederenhandel van de rundveehouderij. Datzelfde geldt voor boter en (smeer)kaas. Onder deze

---

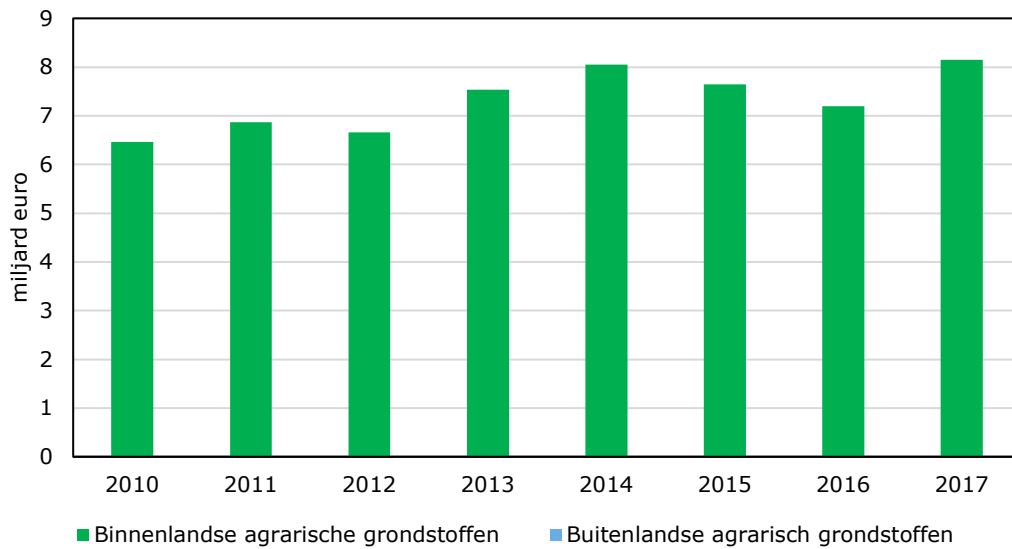
laatste productgroep zijn de 'Nederlandse' kazen zoals de Edammer en Goudse kaas ingedeeld. Andere secundaire producten zijn vet en talg van runderen, lactose, caseïne en caseïneproducten, melkproteïneconcentraten en lactoalbumine. Hoewel consumenten nu uit meerdere ingrediënten bestaat zoals suiker, is besloten deze bij de rundveehouderij in te delen. Een andere belangrijke groep binnen de bewerkte (secondaire) goederen is het vlees en slachtafvallen die voortkomen uit de slacht van (melkvee)runderen. Rundvlees en -slachtbijproducten zijn in de internationale handelsstatistiek niet te alloceren naar enerzijds de vleeskalverhouderij en anderzijds de melkvee- en overige rundveehouderij. Voor de Nederlandse handel is daarom op basis van expertkennis een ruwe opsplitsing gemaakt. Bij de Nederlandse export is een verdeling gemaakt op basis van verhouding in rundveeslachtingen en consumptie. Bij de Nederlandse import zijn alle rundvlees en slachtbijproducten toegerekend aan de melkvee- en overige rundveehouderij.

Typische 'niet-Nederlandse' handelsgoederen die in brede zin wel aan de melkveehouderij zijn toe te rekenen zijn buiten beschouwing gelaten. Het gaat hierbij onder andere over verschillende kazen zoals, brie, feta, emmentaler, gruyère en bergkäse.

Landbouwstructuur informatie melkvee- en overige rundveehouderij

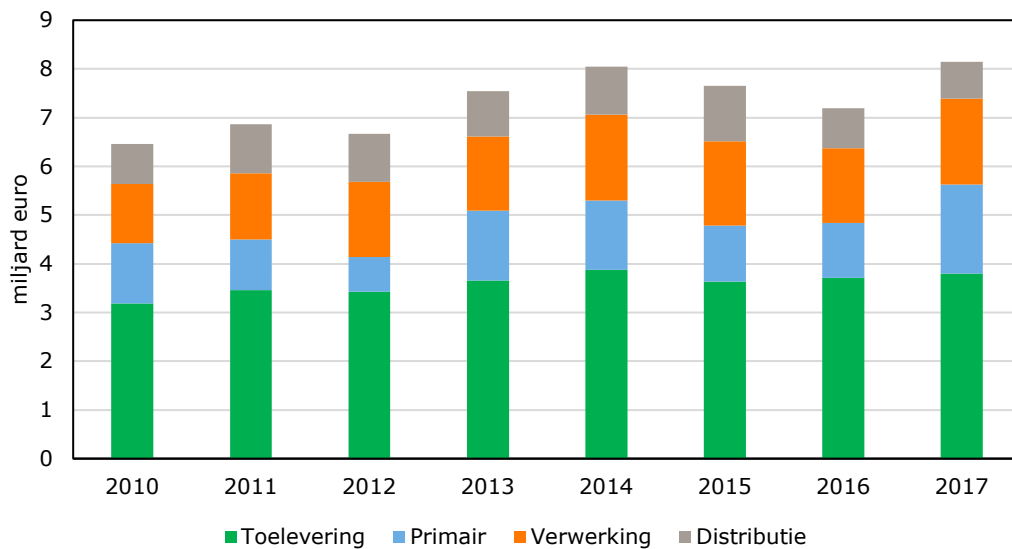
Om extra inzicht te geven in de omvang van de primaire sector, wordt inzicht gegeven in aantallen bedrijven, aantal melkkoeien en specialisatiegraad van de melkveesector. Deze structuurgegevens zijn afkomstig van de CBS-landbouwtelling. Naast het aantal melkkoeien en het aantal bedrijven, is voor het jaar 2019 de verdeling over grootteklasse getoond op basis van de standaardverdien capaciteit (SVC). De SVC is de vergoeding (in euro per bedrijf) voor de inzet van arbeid en kapitaal die een bedrijf op basis van standaarden gemiddeld in een jaar behaalt met de agrarische productie, los van wie de arbeid of het kapitaal heeft geleverd. In bijlage 1 is dit begrip en de klasseindeling nader toegelicht.

1. Toegevoegde waarde en werkgelegenheid grondgebonden veehouderijcomplex

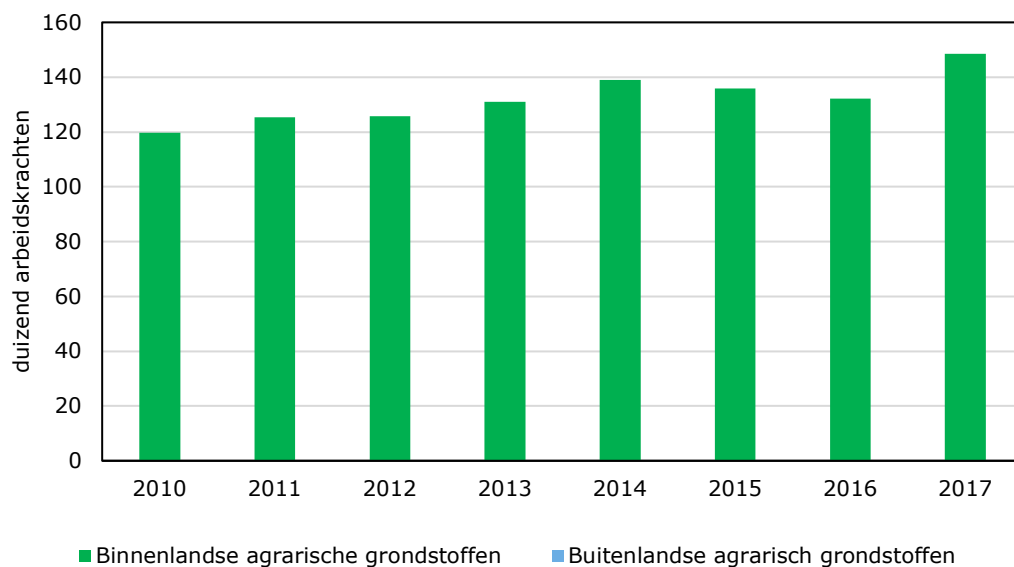
Figuur 1.1 Toegevoegde waarde melkvee- en overige rundveehouderijcomplex

Bron: Wageningen Economic Research.

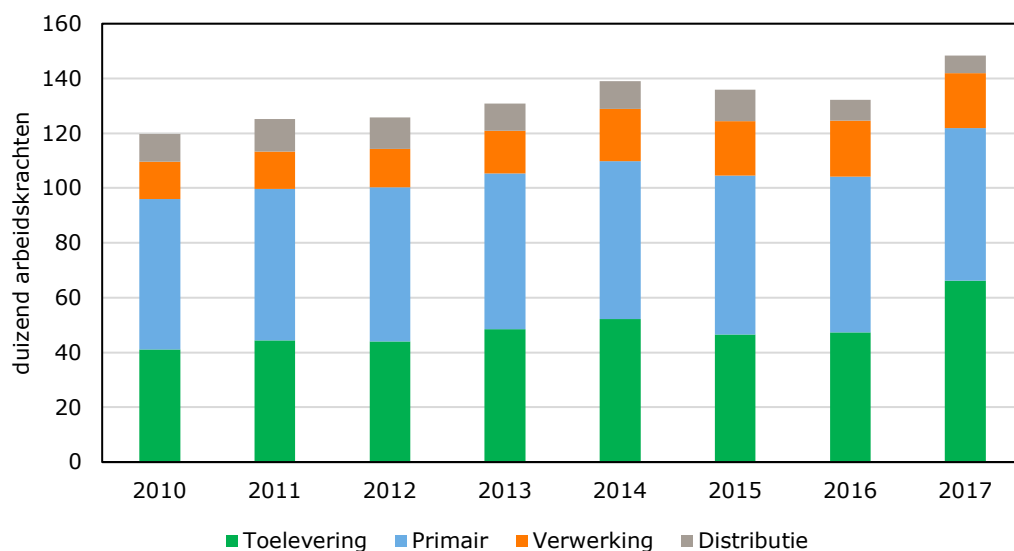
Figuur 1.2 Verdeling toegevoegde waarde binnenland naar ketenschakel voor het melkvee-overige rundveehouderijcomplex

Bron: Wageningen Economic Research.

Figuur 1.3 Werkgelegenheid melkvee- en overige rundveehouderijcomplex

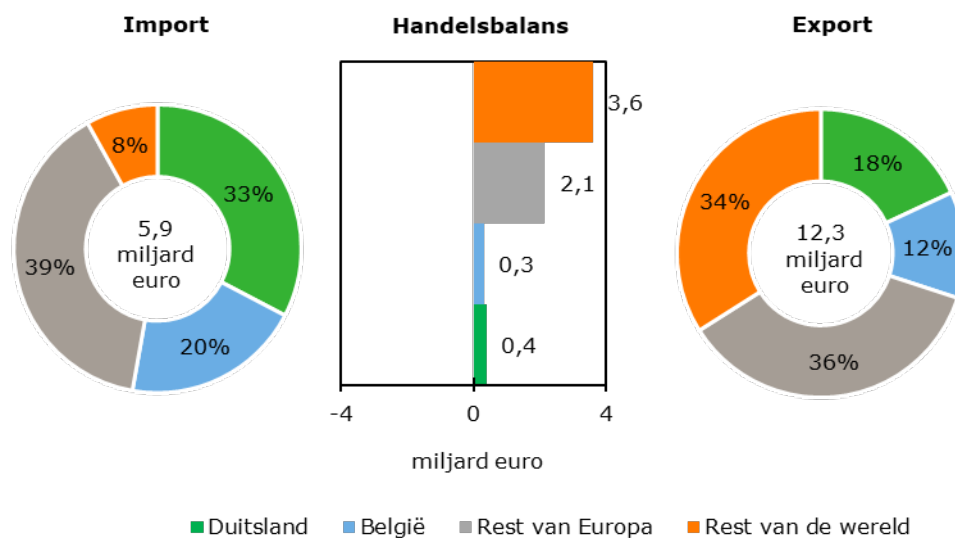
Bron: Wageningen Economic Research.

Figuur 1.4 Verdeling werkgelegenheid binnenland naar ketenschakel voor het melkvee- en overige rundveehouderijcomplex

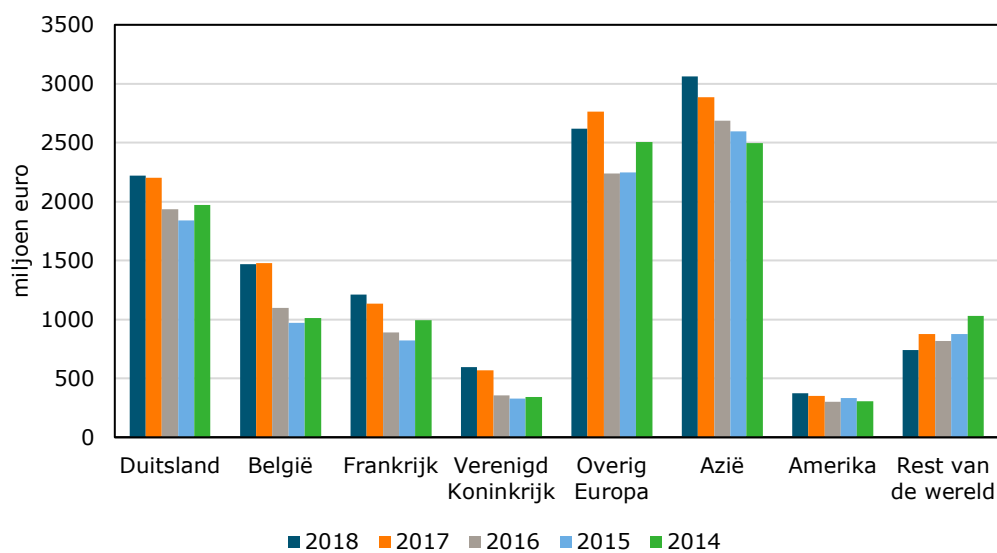
Bron: Wageningen Economic Research.

2. Handel in goederen uit de melkvee- en overige rundveehouderij

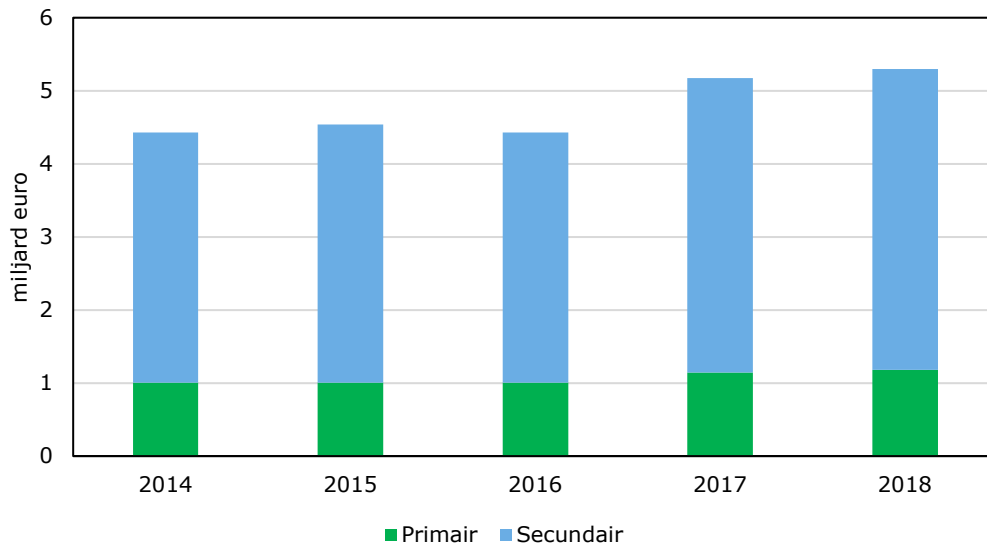
Figuur 2.1 Nederlandse handel in goederen uit de melkvee- en overige rundveehouderij, 2018

Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

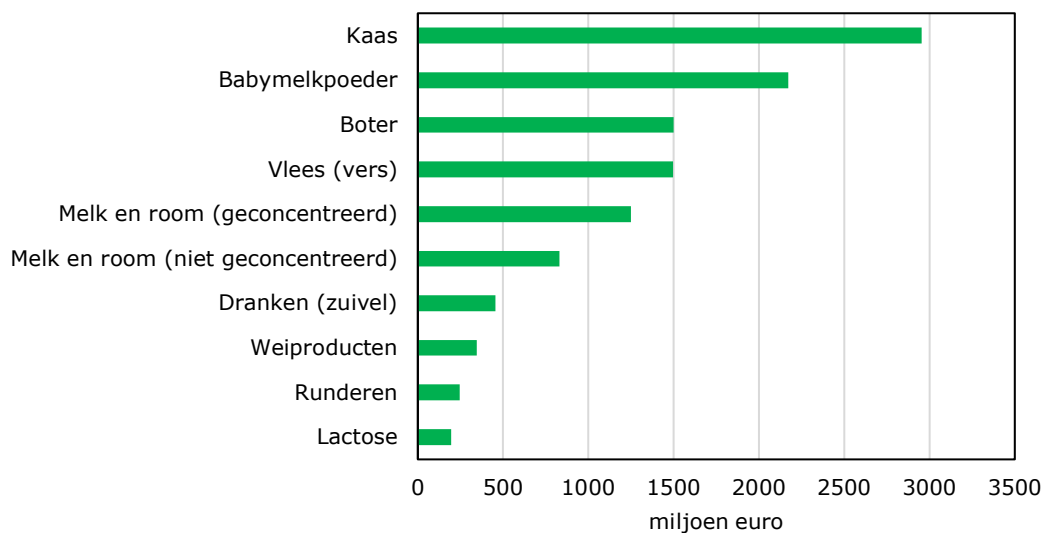
Figuur 2.2 Nederlandse export van goederen uit de melkvee- en overige veehouderij naar bestemming

Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

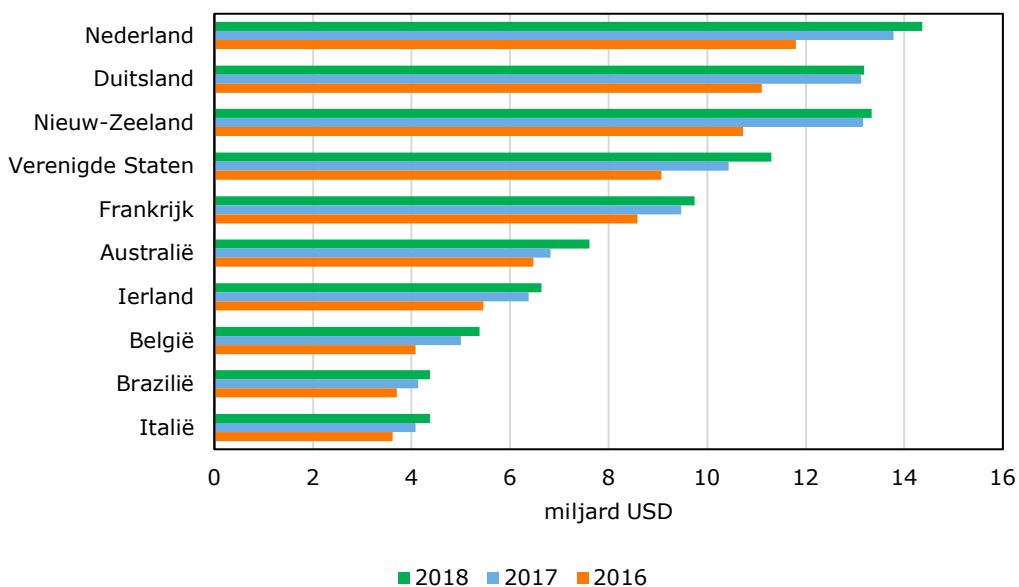
Figuur 2.3 Nederlandse export van goederen uit de melkvee- en overige rundveehouderij naar type product

Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

Figuur 2.4 Belangrijkste goederen uit de melkvee- en overige rundveehouderij bij de Nederlandse export, 2018

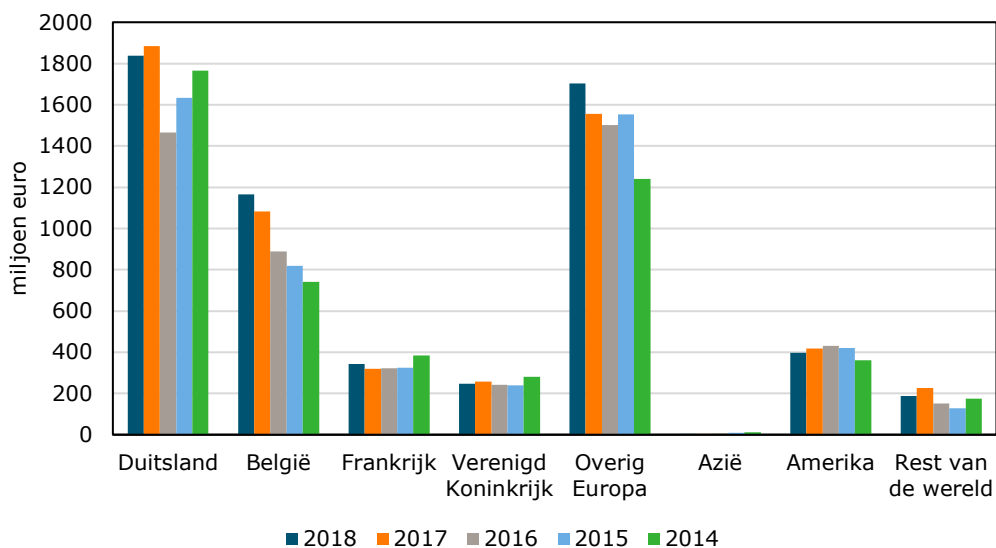
Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

Figuur 2.5 Belangrijkste landen bij de wereldexport van goederen uit de melkvee- en overige rundveehouderij, 2016-2018

Bron: Comtrade, bewerking Wageningen Economic Research.

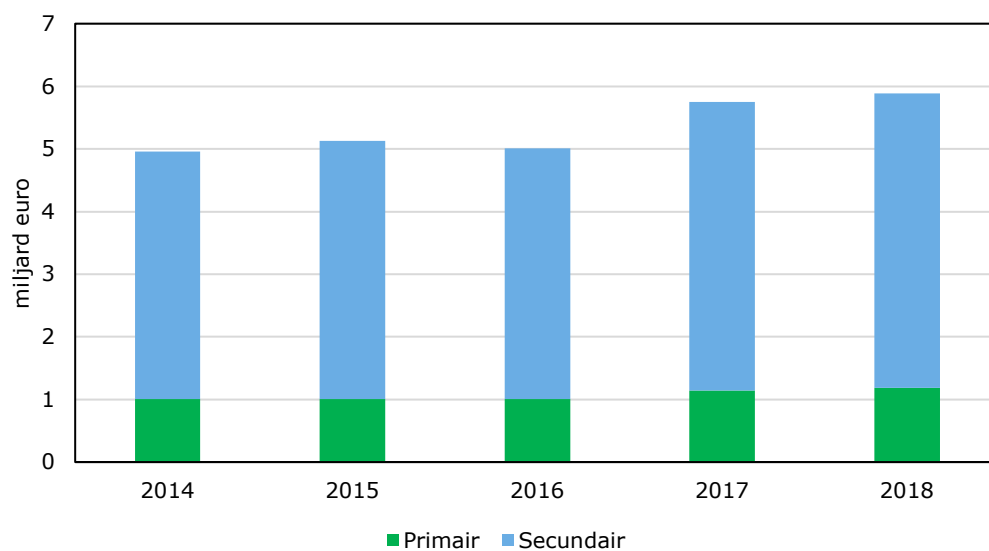
Voetnoot: Bij het CBS zijn de GN-codes tot op het 8-digitniveau verdeeld naar sector. Bij Comtrade-cijfers is dit niet mogelijk omdat deze zijn geaggregeerd tot een 6-digitniveau. De volgende codes zijn daarom niet meegenomen in de bovenstaande figuur: GN021099, GN160290, GN210690, GN010229, GN010290, GN151790, GN220299, GN350400

Figuur 2.6 Nederlandse import van goederen uit de melkvee- en overige rundveehouderij naar herkomstregio

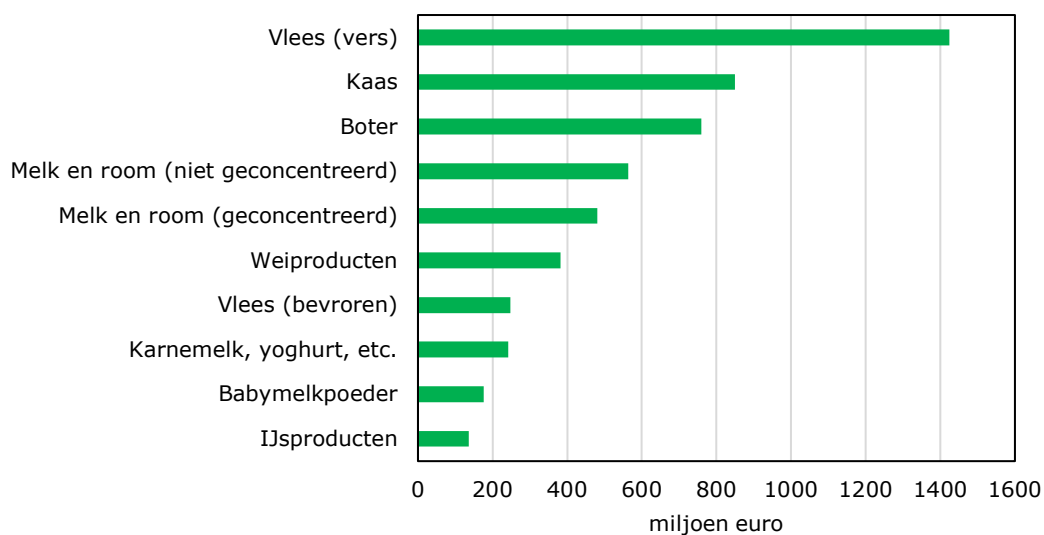
Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

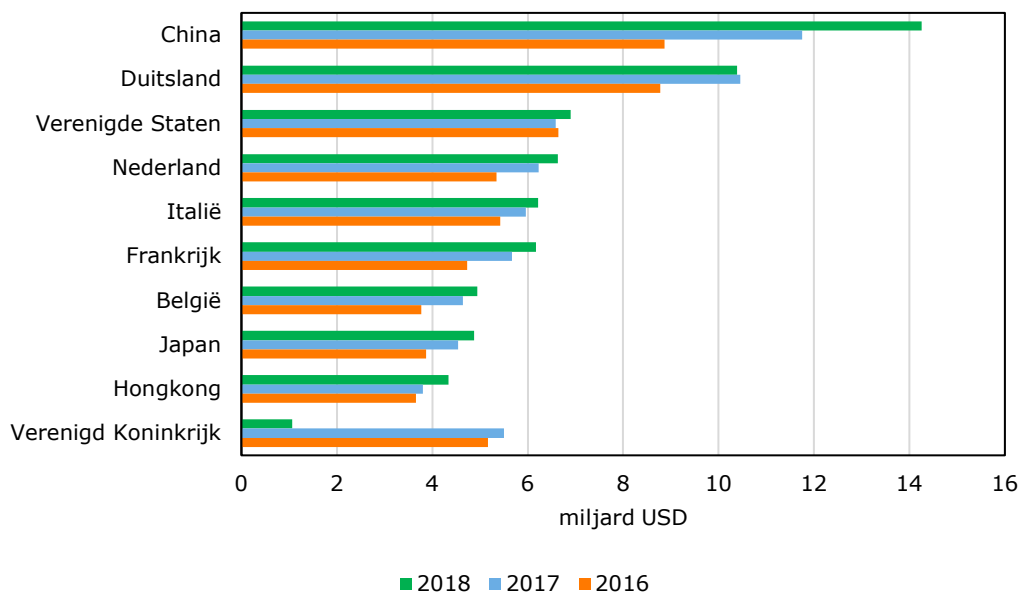
Figuur 2.7 Nederlandse import van goederen uit de melkvee- en overige rundveehouderij naar type product

Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

Figuur 2.8 Belangrijkste goederen bij de Nederlandse import uit de melkvee- en overige rundveehouderij, 2018

Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

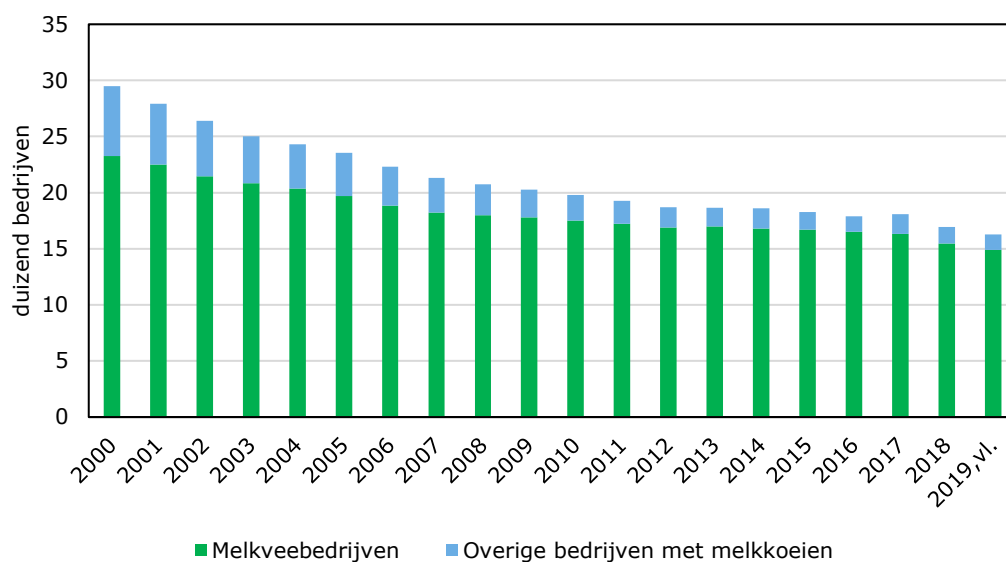

Figuur 2.9 Belangrijkste landen voor de wereldimport van goederen uit de melkvee- en overige rundveehouderij, 2016-2018

Bron: Comtrade, bewerking Wageningen Economic Research.

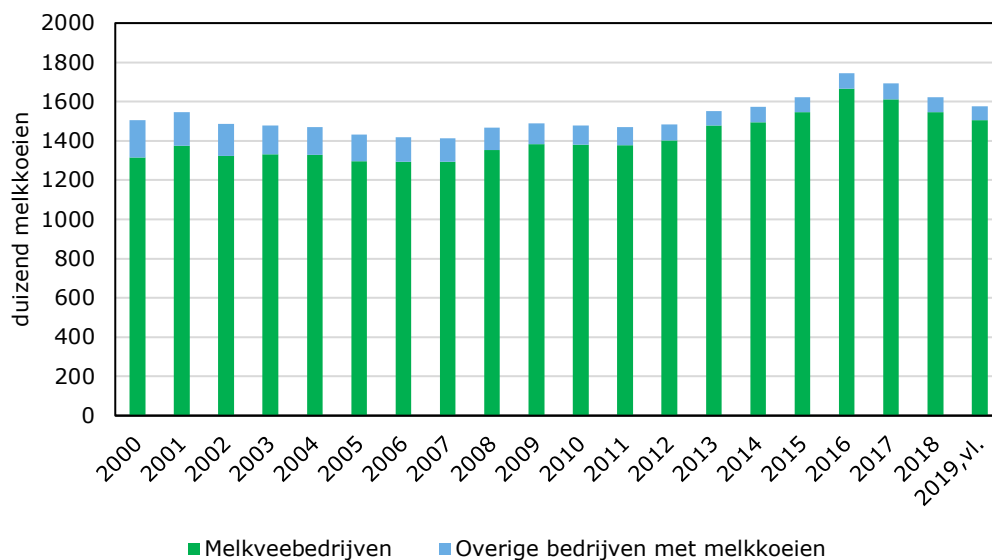
Voetnoot: Bij het CBS zijn de GN-codes tot op het 8-digitniveau verdeeld naar sector. Bij Comtrade-cijfers is dit niet mogelijk omdat deze zijn geaggregeerd tot een 6-digitniveau. De volgende codes zijn daarom niet meegenomen in de bovenstaande figuur: GN021099, GN160290, GN210690, GN010229, GN010290, GN151790, GN220299, GN350400.

3. Aantal bedrijven, melkkoeien en bedrijfsomvang melkveehouderij

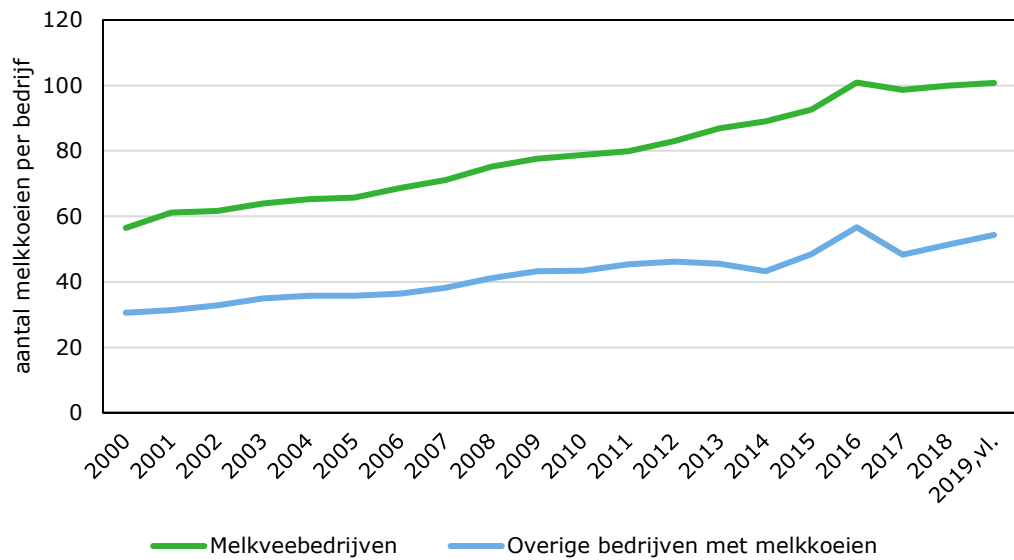
Figuur 3.1 Aantal melkveebedrijven en overige bedrijven met melkkoeien

Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

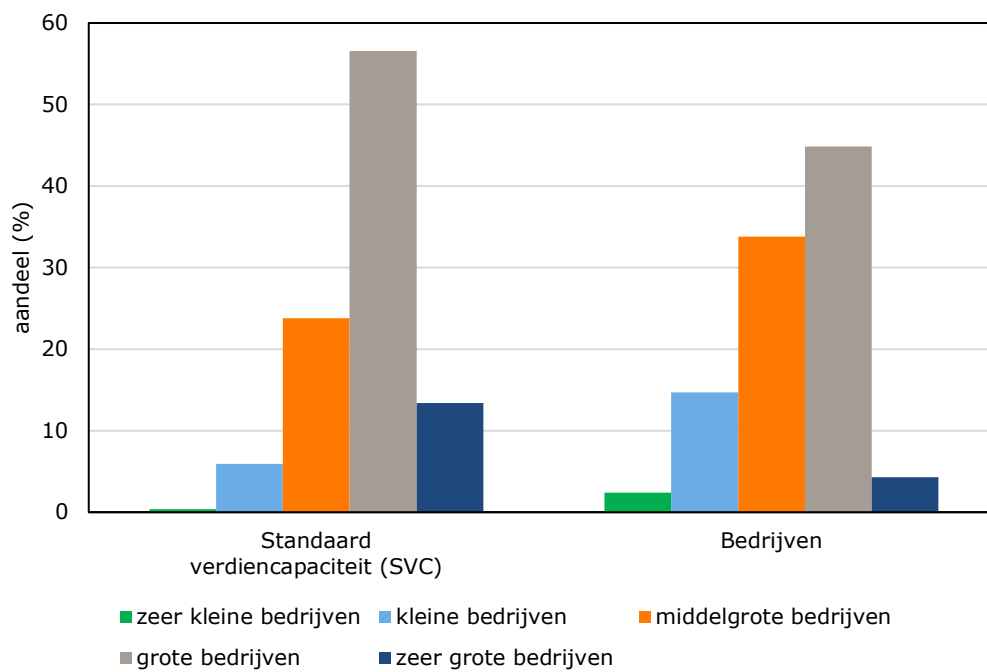
Figuur 3.2 Aantal melkkoeien op melkveebedrijven en overige bedrijven

Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

Figuur 3.3 Aantal melkkoeien per bedrijf op melkveebedrijven en overige bedrijven met melkkoeien

Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

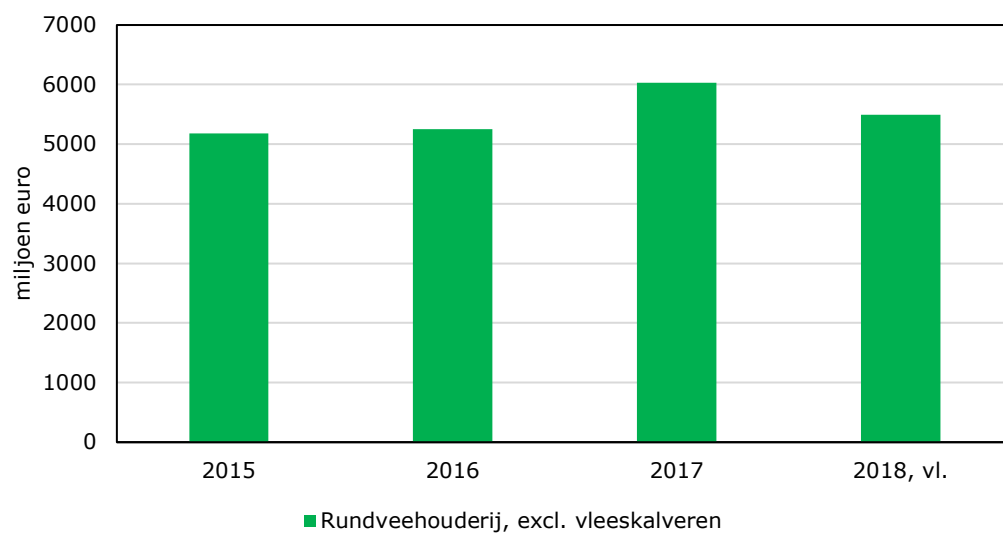

Figuur 3.4 Verdeling van het aantal melkveebedrijven en de standaardverdien capaciteit naar grootteklasse

Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

---

4. Brutoproductiewaarde rundveehouderij, exclusief vleeskalveren

Figuur 4.1 Brutoproductiewaarde rundveehouderij, exclusief vleeskalveren

Bron: CBS, bewerking Wageningen Economic Research.

Bijlage 1. Nadere toelichting goederenhandel

Bij de registratie van goederenhandel wordt gebruikgemaakt van classificatiecodes per product of productgroep. Het stelt deelnemende landen in staat verhandelde goederen op een gemeenschappelijke basis voor douanedoeleinden te classificeren. Binnen Europa wordt gebruikgemaakt van goederencodelijsten volgens de Gecombineerde Nomenclatuur (GN-codering). Deze codering bevat de goederenindeling die door de Europese Unie voor de statistieken van de Internationale Handel in Goederen wordt voorgeschreven. De GN is een 8-cijferige indeling. Op wereldniveau is de indeling beperkt tot een 6-cijferige code en dus onnauwkeuriger. De handelsgegevens worden verzameld door het CBS en die partij geeft op basis van de gewenste standaarden en definities de gegevens door aan Europa (Eurostat) en de VN (Comtrade) voor een juiste vergelijking met andere landen. Dit systeem van coderingen is in dit project de basis van de indeling naar de gewenste 15 Nederlandse sectoren. Er is hierbij een enge definitie gehanteerd. Er is namelijk uitsluitend gekeken naar handelsgoederen die de Nederlandse primaire sector zelf zou kunnen produceren, of naar handelsgoederen waarbij de Nederlandse primaire sector een belangrijke toeleverende functie heeft. In de statistiek van de goederenhandel is er geen eenduidige indeling te maken of de Nederlandse primaire schakel een bijdrage heeft en hoe groot deze is. Op basis van expert judgement is daarom per 8-digitcode een toedeling naar sector gemaakt. Om zo veel mogelijk inzicht te geven in de toegepaste indeling per sector, is per factsheet globaal beschreven welke 8-digitcodes of groepen onder deze sector vallen en welke buiten beschouwing zijn gelaten, omdat er een beperkte/geen betrokkenheid is van de primaire schakel in Nederland.

Belangrijk is dus om te erkennen dat de indeling volgens de GN-codering van producten volgens de GN-codering niet een-op-een te vertalen is naar één van de 15 sectoren in Nederland. Zo zijn er naast primaire (of onbewerkte producten) ook secundaire producten (bewerkte of samengestelde producten) waar soms ingrediënten zijn gebruikt uit meerdere sectoren. Een andere reden waarom goederen soms moeilijk naar sectoren zijn in te delen is dat in de lijst met agrarische producten ook goederen te vinden zijn die niet zelf in Nederland worden geproduceerd, maar wel worden verhandeld door Nederland. Een andere uitdaging is dat bepaalde goederen als grondstof binnenkomen en als ander product weer de grens overgaan. Tot slot is een beperking dat de beschrijvingen die bij de GN-codes worden gegeven soms niet voldoende uitleg geven over wat het product precies behelst. Om dergelijke producten te alloceren aan de gewenste 15 sectoren is daarom ook, ten dele, een arbitraire onderneming. Een uitgangspunt bij het alloceren naar sector is geweest dat de teeltwijze/oorsprong van een bepaald product de sectorindeling heeft bepaald en niet bijvoorbeeld het gebruik van het goed.

Bijlage 2. Nadere toelichting standaardverdiencapaciteit

De bedrijfsomvang van bedrijven wordt gemeten in euro Standaardverdiencapaciteit (SVC) in plaats van in euro Standaardopbrengst (SO). Met name over bedrijfstypen heen meet de SVC nauwkeuriger. Om de verschillende soorten agrarische bedrijven te kunnen vergelijken, kon tot 2010 de Nederlandse grootte-eenheid (nge) worden gebruikt. In 2010 is deze maat voor de economische omvang - saldo van opbrengsten en specifieke kosten van agrarische activiteiten - vervangen door de Standaardopbrengst (SO). Het nadeel van de SO is dat het een maatstaf is voor de omzet, die geen inzicht geeft in de beloning die resteert voor de agrarische activiteiten. Die beloning kan sterk verschillen tussen de sectoren: een akkerbouwer houdt bijvoorbeeld veel meer over van 100 euro opbrengsten dan een varkenshouder. Die akkerbouwer kan bijvoorbeeld met een opbrengst van 300.000 euro een inkomen halen waar een varkenshouder meer dan een miljoen euro aan opbrengsten voor nodig heeft. Daarom is naast de SO een nieuw Nederlands kengetal ontwikkeld, de Standaardverdiencapaciteit (SVC), die een maatstaf is voor de toegevoegde waarde.

De SVC is dus de vergoeding (in euro per bedrijf) voor de inzet van arbeid en kapitaal die een bedrijf op basis van standaarden gemiddeld in een jaar behaalt met de agrarische productie, los van wie de arbeid of het kapitaal heeft geleverd.

Binnen de SVC wordt gewerkt met een vijftal standaard grootteklassen.

1. < 25.000 euro: zeer kleine bedrijven. Deze bedrijven vragen voor de agrarische activiteit volgens de in gebruik zijnde standaarden een arbeidsinzet van maximaal 0,75 arbeidsjaareenheden (aje), tenzij de arbeid duidelijk minder efficiënt of tegen een lagere vergoeding dan gemiddeld wordt ingezet.
2. 25.000-60.000 euro: kleine bedrijven. Deze bedrijven vragen voor de agrarische activiteit volgens de in gebruik zijnde standaarden een arbeidsinzet van 0,75 tot maximaal 1,5 aje, afhankelijk van de mate van automatisering en de efficiëntie waarmee de arbeid kan worden ingezet.
3. 60.000-100.000 euro: middelgrote bedrijven. Deze bedrijven zijn van dusdanige omvang dat voor ongeveer 1,5 tot 2,5 aje een gemiddelde toegevoegde waarde kan worden gerealiseerd.
4. 100.000-250.000 euro: grote bedrijven. Deze bedrijven zijn van dusdanige omvang dat voor ongeveer 2,5 tot 5 aje een gemiddelde toegevoegde waarde kan worden gerealiseerd.
5. >= 250.000 euro: zeer grote bedrijven. Deze bedrijven kunnen aan meer dan 5 aje arbeid bieden tegen een gemiddelde vergoeding.

Informatie

Mark Dolman

T +31 (0)70 33 58 334

E mark.dolman@wur.nl

www.wur.nl/economic-research

2020-018a